Тимошко Павло Володимирович,
аспірант Навчально-наукового
інституту публічного права

ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВИМОГ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ У ФОРМІ СПЕЦІАЛЬНОГО СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Під час проведення спеціального слідчого експерименту формально фіксується факт добровільного виконання особою певних дій, які складають об'єктивну сторону складу злочину, тобто до моменту вчинення цих дій у розпорядженні органів досудового розслідування відсутні докази того, що особа вчинює злочин. З огляду на це твердження виникає питання наявності необхідних підстав як для початку кримінального провадження так і для проведення НСРД (однією з умов проведення якої є наявність реєстрації у ЄРДР). Відповідь на ці питання можна отримати шляхом аналізу конкретної оперативно-тактичної ситуації, яка складається під час виявлення у діях особи ознак тяжкого (або особливо тяжкого злочину) у результаті проведення ряду оперативно-розшукових заходів. Хоча ці заходи проводять оперативні підрозділи, але саме їх результати (викладені у вмотивованому рапорті) є формальною підставою як для реєстрації матеріалів (кримінального провадження) у ЄРДР так і проведення НСРД конкретного виду (у нашому випадку – спеціального слідчого експерименту). Тобто, складається ситуація, за якої оперативні працівники «стверджують», що особа може вчинити злочин (ґрунтуючись при цьому на аналізі інформації про попередні дії такої особи, отриманої з непроцесуальних джерел), і «пропонують» слідчому та прокурору (як процесуальному керівнику) перевірити свої «висновки» шляхом створення ситуації, яка дозволяє встановити дійсні наміри особи, яка перевіряється (щодо вчення злочинних дій). У процесі створення такої ситуації оперативні працівники (або інша особа, яка діє за їх завданням) практично вчинюють злочин, наприклад надають неправомірну вигоду. Але у зв'язку з тим, що всі дії здійснюються під контролем (і з дозволу) прокурора, то такі дії не є злочином. Необхідно також відмітити, що всі форми НСРД – контроль за вченням злочину не передбачають суддівського контролю, лише у ч. 8 ст. 271 КПК України зазначено, що якщо при проведенні контролю за вчиненням злочину виникає необхідність тимчасового обмеження конституційних прав особи, воно має здійснюватися в

межах, які допускаються Конституціє України, на підставі рішення слідчого судді згідно з вимогами КПК [1].

Оскільки виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої НСРД, як контроль за вчиненням злочину, то відповідно складається формальна ситуація за якої прокурор (як процесуальний керівник) має клопотати що отримання дозволу на проведення зазначеної НСРД і він же надає такий дозвіл. У КПК України інших умов не визначено, але практика йде таким шляхом, щоб зазначений дозвіл надавав прокурор рівня не меншого ніж керівник районної прокуратури. На нашу думку це питання повинно бути внормовано шляхом внесення змін до ст. 246 (Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій) КПК України, частину 4 якої необхідно викласти у такій редакції: «Виключно керівник органу прокуратури має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину».

Така зміна обумовить необхідність доповнень окремих норм КПК України. Зокрема на разі рішення про проведення спеціального слідчого експерименту слідчий, прокурор викладає в постанові, яка має відповідати вимогам ст.ст. 246, 251 КПК України, якщо ця дія проводиться без дозволу слідчого судді. На нашу думку таких постанов повинно бути дві. Першу постанову оформлює слідчий і в ній клопоче про отримання дозволу на проведення НСРД – спеціального слідчого експерименту, а прокурор (процесуальний керівник) підтримує це клопотання. Клопотання слідчого (з погодженням прокурором – процесуальним керівником) до – керівника органу прокуратури про отримання дозволу на проведення спеціального слідчого експерименту повинно відповідати матеріалам кримінального провадження, які надаються лише на вимогу зазначеної особи для підтвердження необхідності проведення спеціального слідчого експерименту.

Постанова прокурора є процесуальним документом, якому викладається мотивоване рішення або розпорядження, прийняте у ході здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення (щодо проведення НСРД), складається із: вступної частини, яка містить відомості про місце і час прийняття постанови, прізвище, ім’я, по батькові, посаду особи, яка винесла постанову; мотивувальної частини, яка містить відомості, що обґрунтовують прийняте за постановою рішення із посиланням на норми законодавства України; резолютивної частини, яка відображає відомості щодо суті та змісту

прийнятого процесуального рішення, місця та часу (строків) його виконання [1].

Що стосується змісту постанови, то, оскільки прокурор є процесуальним керівником досудового розслідування, то відповідно, він повинен бути ознайомлений з матеріалами кримінального провадження, а отже погодження клопотання (яке міститься у зазначеній постанові) передбачає винятково перевірку ним законності підстав подання такого клопотання та полягає, фактично, у вивченні змісту клопотання та поставлення підпису. Структура постанови регламентована ст. 110 КПК України [1], але для постанови, яка виноситься прокурором у випадку самостійного прийняття рішення що до проведення НСРД – контролю за вченням злочину (спеціального слідчого експерименту) необхідною є також інша інформація. Зокрема відповідно ч.7 ст. 271 КПК України – прокурор у своєму рішенні про проведення контролю за вчиненням злочину, крім відомостей, передбачених ст. 251 КПК, зобов'язаний: викласти обставини, які свідчать про відсутність під час НСРД провокування особи на вчинення злочину; зазначити про застосування спеціальних імітаційних засобів [1].

Також, на нашу думку, постанова повинна містити інформацію про безпосереднього виконавця НСРД (оскільки саме ця особа формально отримує дозвіл на «вчинення злочину»); наявність змінених анкетних даних особи, яка на конфіденційній основі залучається до проведення НСРД; способи та форми здобуття інформації, зокрема, яким чином буде зніматися інформація, проводитися її фіксація, в яких місцях тощо.

Що стосується другої постанови (у випадку коли вона містить процесуальне рішення щодо дозволу на проведення НСРД), то її структура повинна бути іншою. Зокрема, ми пропонуємо доповнити зміст постанови прокурора (як процесуального документа) інформацією про НСРД дозвіл на проведення якої надається – у постанові підпис відповідного керівника органу прокуратури повинен бути засвідчений гербовою печаткою цієї прокуратури (керівник органу прокуратури повинен проставляти номер службового посвідчення з подальшим засвідченням гербовою печаткою).

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13 квітня 2012 року. *Голос України*. 2012. № 90-91 від 19.05.2012.